

เพื่อความเจริญแพร่หลายแห่งธรรม
และความเจริญงอกงามแห่งปัญญา

.....

.....

ธรรมสภาจัดพิมพ์เผยแพร่ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม
เพื่อเป็นแสงธรรมส่องทางชีวิต ในวาระขึ้นปีใหม่ ๒๕๓๘
ท่านที่ประสงค์จะเผยแพร่เป็นธรรมทาน โปรดติดต่อที่...ธรรมสภา
๓๕/๒๗๐ จรัญสนิทวงศ์ ๖๒ บางพลัด กรุงเทพมหานคร
โทร. ๔๓๔-๔๒๖๗, ๔๓๔-๓๕๖๖ โทรสาร ๔๒๔-๐๓๗๕
การให้ธรรมะชนะการให้ทั้งปวง การรับธรรมะและนำไปปฏิบัติย่อมชนะการรับทั้งปวงเช่นกัน

แ ส ง เ งิ น

แ ส ง ท อ ง

บ อ ง ไ วิ ต

คำนำ

ธรรมสภามีนโยบายในการผลิตหนังสือธรรมะให้มีคุณภาพทั้งในด้านเนื้อหาสาระและรูปแบบการจัดทำที่ประณีตสวยงามออกเผยแพร่ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้พระสังฆธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้กระจายออกไปสู่สังคมในวงกว้าง ซึ่งธรรมสภาก็ได้ดำเนินตามแนวนโยบายนี้ตลอดมา

นับเป็นเมตตาอย่างหาที่สุดมิได้ที่พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตโต) พระเถระผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ผู้ได้รับยกย่องว่าเป็นเลิศในวิชาการพระพุทธศาสนา ได้มีเมตตาอนุญาตให้ธรรมสภามีโอกาสตีพิมพ์งานนิพนธ์ของพระคุณท่านออกเผยแพร่ในครั้งนี้

ธรรมสภามีความซาบซึ้งในเมตตาธรรมของท่านเป็นอย่างยิ่ง นอกจากจะอนุญาตให้พิมพ์ได้แบบให้เปล่าแล้ว พระเดชพระคุณยังได้มอบข้อมูลในการพิมพ์จากเครื่องคอมพิวเตอร์มาให้ด้วย ซึ่งช่วยให้หนังสือเสร็จสมบูรณ์ถูกต้องได้อย่างรวดเร็ว

ธรรมสภา เชื่อแน่ว่าท่านผู้อ่านจะได้รับสารัตถประโยชน์จาก แสงเงินแสงทองของชีวิต หนังสือเล่มน้อยแต่แน่นด้วยคุณภาพ และแนวคิดที่ลุ่มลึกเฉียบคมอีกเล่มหนึ่ง

สารบัญ

คำนำสำนักพิมพ์

แสงเงินแสงทองของชีวิต	๑
ความหมายของบุญนิมิต	๒
ได้มัคคุเทศก์ดี คือ โชควิเศษในการเดินทาง	๓
พ่อแม่เป็นกัลยาณมิตรที่หนึ่งของลูก	๔
กัลยาณมิตรอื่นๆ	๔
พระพุทธเจ้าเป็นกัลยาณมิตร	๕
ความสำคัญของกัลยาณมิตร	๖
คิดเองเป็นจึงจะพึ่งตนเองได้	๗
รู้จักคิดพิจารณาทำให้แก้ปัญหา	
เลือกตัดสินใจได้ผล	๑๐
วินัย คือ การจัดสรรโอกาสในการพัฒนา	๑๔
ใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรค์ เป็นพลังพื้นฐานในการพัฒนา	๑๕
จิตสำนึกในการศึกษา ทำให้ก้าวไปในการ พัฒนาอย่างมั่นคง	๑๖
กระบวนการพัฒนาดำเนินไปได้ เพราะมอง และทำตามหลักการแห่งเหตุปัจจัย	๑๗
รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง และเห็นคุณค่าของเวลา ทำให้ การพัฒนาต่อเนื่องและทันการ	๑๘
แสงอรุณมีหลายสี การพัฒนาก็มีหลายองค์นำ	๒๐

บรรยายบนยอดเขา ณ สถานพำนักสงฆ์สายใจธรรม
เช้าวันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๓๓ ตีพิมพ์ครั้งแรกเพื่อ
แจกเป็นธรรมทานในปีเดียวกัน

แสงเงินแสงทองของชีวิต

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต)

ขอเจริญพร คุณโยมญาติมิตรทุกท่าน

วันนี้คุณโยมญาติมิตรได้ขึ้นมาทำวัตรสวดมนต์ นั่งสมาธิบทยอดเขา เริ่มต้นตั้งแต่ยังไม่สว่าง โดยผ่าน เวลาตามลำดับ ตั้งแต่ยังมีดในตอนท้ายของกลางคืน จนกระทั่งมีแสงเงินแสงทอง แล้วในที่สุดพระอาทิตย์ก็ขึ้นมา สว่างแจ้ง จนบัดนี้แดดก็ซีกจะกล้าแล้ว ทั้งหมดนี้ก็ เป็นการได้บรรยากาศที่ดี คือ ความสดชื่นผ่อนคลายในเวลา เช้า ซึ่งมีอากาศที่เย็นสบาย ท่ามกลางธรรมชาติที่สดใส เบิกบาน ทั้งเสียงนกร้องขับขานรับอรุณ และหมู่ไม้ที่ร่ม รื่นเขียวขจี

บรรยากาศที่ผ่านจากความมืด สู่ความสว่างนี้ เตือนใจให้ระลึกถึงธรรมของพระพุทธเจ้า ที่เกี่ยวกับเรื่อง การขึ้นมาของดวงอาทิตย์ หรือรุ่งอรุณ

ความหมายของบุพนิมิต

มีพุทธพจน์ตรัสเปรียบเทียบไว้ เกี่ยวกับเรื่อง การขึ้นมาของพระอาทิตย์ โดยตรัสว่า ก่อนที่พระอาทิตย์จะ อุกฤษฏ์ ย่อมมีแสงเงินแสงทองปรากฏขึ้นมาก่อนเป็นบุพนิมิต

บุพนิมิต แปลว่า สิ่งที่เป็นเครื่องหมาย เป็นสิ่งบ่งบอกล่วงหน้า พระพุทธองค์ตรัสเปรียบเทียบว่า ก่อนที่ ดวงอาทิตย์จะขึ้น ย่อมมีแสงเงินแสงทองปรากฏให้เห็น ก่อนฉันใด ก่อนที่อริยมรรคซึ่งเป็นข้อปฏิบัติสำคัญในพระ พุทธศาสนาจะเกิดขึ้น ก็มีธรรมบางประการปรากฏขึ้น ก่อนเหมือนแสงเงินแสงทองฉันนั้น

ธรรมที่เป็นเหมือนแสงเงินแสงทองนี้ คืออะไร พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้หลายอย่าง แต่ที่เน้นมากมี ๒ ประการด้วยกัน

ได้มีคฤเทศก์ดี คือโซควิเศษในการเดินทาง

ประการแรก คือ *ความมีกัลยาณมิตร* พระพุทธเจ้าตรัสว่า ถ้าความมีกัลยาณมิตรเกิดขึ้นแก่ภิกษุ หรือเกิดขึ้นแก่ใครก็ตามแล้ว ก็หวังได้ว่าอริยมรรคจะเกิดขึ้นแก่ผู้นั้น ความมีกัลยาณมิตรนี้จึงถือว่าเป็นธรรมที่สำคัญมาก

ก่อนที่เราจะเข้าเดินในมรรค คือ เข้าสู่ข้อปฏิบัติที่ถูกต้อง ที่จะนำไปสู่จุดหมายของพระพุทธศาสนาได้นั้น ตามปกติก็จะต้องมีสื่อที่ชักนำเข้ามา ความมีกัลยาณมิตรนี้แหละเป็นตัวนำที่สำคัญ

เพราะว่า เมื่อมีกัลยาณมิตร มีผู้ที่ชี้แนะนำทางที่ถูกต้องแล้ว ก็จะทำให้บุคคลเริ่มรู้จัก เริ่มมีความเข้าใจ หรือเห็นทางที่ถูกต้อง ตัวเห็นทางนั้นก็คือ *สัมมาทิฏฐิ* ซึ่งจะทำให้เดินทางไปได้

ถ้าไม่มีกัลยาณมิตร ก็มองไม่เห็น ไม่รู้แม้กระทั่งว่าทางเดินอยู่ที่ไหน ก็เลยดำเนินชีวิตผิดพลาด เหมือนวนเวียนอยู่ในป่า หลงไปหลงมา บางทีตลอดชีวิตก็ไม่ได้เข้าสู่ทางที่ถูกต้อง

กัลยาณมิตรนั้นเหมือนกับเป็นผู้ที่รู้ทาง เพราะเคยเดินทางนั้นมาแล้ว หรืออย่างน้อยก็ได้เคยผ่านใกล้ได้ทราบได้รู้ว่าทางอยู่ตรงไหน ทำให้สามารถไปพูดไปชี้แนะ และชักนำเข้ามาสู่ทางได้ กัลยาณมิตรนี้จึงสำคัญมาก

พ่อแม่เป็นกัลยาณมิตรที่หนึ่งของลูก

สำหรับเด็กๆ พ่อแม่เป็นกัลยาณมิตรที่หนึ่ง ถ้าพ่อแม่ทำตัวดี เป็นแบบอย่างที่ดี และรู้จักชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง เด็กก็จะเดินไปในวิถีชีวิตที่ดีงาม แต่ถ้าพ่อแม่ไม่รู้จักชี้แนะแนวทาง หรือทำตัวไม่ดี แทนที่จะเป็นกัลยาณมิตร ก็อาจจะกลายเป็นปาลมิตรไป แล้วก็จะทำให้เด็กมีความคิดความเห็นและประพฤติตัวเขวออกไปนอกกลุ่มนอกรทาง ดำเนินชีวิตที่ผิดพลาดเสียหาย

กัลยาณมิตรอื่นๆ

ต่อจากพ่อแม่ ก็ได้แก่ครู อาจารย์ ซึ่งก็ถือเป็นกัลยาณมิตรที่สำคัญมาก

ต่อจากครูอาจารย์ก็คือผู้ใหญ่ต่างๆ ไป

พระสงฆ์ก็มีหน้าที่สำคัญที่จะต้องทำตนให้เป็น
 กัลยาณมิตรของญาติโยม ของประชาชน คอยชี้แนะแนว
 ทางที่ถูกต้อง ให้รู้จักธรรม ให้ดำเนินชีวิตตามธรรม ให้
 ปฏิบัติต่อกันตามธรรม และให้อยู่ในโลกอย่างมีธรรม

ถ้าพระสงฆ์ไม่ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร เช่น มุ่ง
 หาผลประโยชน์ เห็นแก่ลาภสักการะ ก็อาจจะชักจูงญาติ
 โยม ให้หลงผิดไขว้เขวออกนอกพระพุทธศาสนาไปเลย
 ทำให้ลุ่มหลงไปกันใหญ่ แทนที่จะเดินไปสู่ทางที่พระพุทธ-
 เจ้าทรงชี้แนะไว้ ก็จะกลับออกไปนอกกลุ่มนอกรทาง นอกพระ
 พุทธศาสนา จนอาจจะกลายเป็นศาสนาอื่นไปก็ได้ ใน
 ปัจจุบันพระก็ยังมีสำคัญมาก เพราะมีบทบาทมากกว่าใครอื่น
 ที่จะนำพุทธศาสนิกชนเข้าสู่มรรค หรือจะนำออกนอก
 มรรคไป

พระพุทธเจ้าก็เป็นกัลยาณมิตร

แม้ตลอดจนองค์พระพุทธเจ้าเอง ก็ทรงเป็นกัลยา-
 ณมิตรด้วย พระพุทธเจ้าก็คือแบบอย่างหรือยอดสุดของ
 กัลยาณมิตรนั่นเอง พระองค์ได้ตรัสไว้เองว่า เราเป็นกัล-

ยามิตรของสัตว์ทั้งหลาย คือเป็นผู้ที่ช่วยชักนำสรรพสัตว์ให้ออกไปจากทุกข์ภัยในสังสารวัฏ ด้วยการสั่งสอนให้เดินไปในทางของอริยมรรค

ความสำคัญของกัลยาณมิตร

คนทั่วไปจะต้องอาศัยกัลยาณมิตรเป็นจุดเริ่มต้นที่จะชักนำเข้าสู่ทางชีวิต ให้เลือกหรือให้เบนวิถีชีวิตไปในทางใดทางหนึ่ง เริ่มจากพ่อแม่ ต่อด้วยครูอาจารย์ หรือคนที่นิยมเอาเป็นตัวอย่างในหนังสือเป็นต้น ตั้งแต่เป็นเด็ก ตลอดจนเพื่อนเล่น เพื่อนเรียน เพื่อนเที่ยว เพื่อนกิน เพื่อนนอนทั้งหลาย

คนจำนวนมากก็อย่างที่เห็นกันอยู่ทั่วไป ถ้าไม่มีกัลยาณมิตร หรือได้ปาปมิตร คือเพื่อนชั่วร้ายละก็ อาจจะไปในทางที่ผิดพลาดเสียหาย เสียคน เสียอนาคตไปเลย แต่ถ้าได้กัลยาณมิตร ก็จะมีชีวิตที่ดีงาม อาจกลายเป็นชีวิตที่มีคุณค่ายิ่งใหญ่ในอารยธรรมของโลกก็ได้ ดังนั้นกัลยาณมิตรจึงเป็นหลักธรรมสำคัญข้อแรก เป็นเหมือนแสงเงินแสงทอง ซึ่งเมื่อฉายขึ้นมาแล้ว ก็จะทำให้บุคคล

ได้เริ่มเห็นทางที่จะเดินอย่างถูกต้อง เมื่อแสงเงินแสงทอง
ปรากฏแล้ว พระอาทิตย์ก็ขึ้นมา นั่นก็คือการที่ว่าอริย-
มรรคได้เกิดขึ้น

คิดเองเป็น จึงจะพึ่งตนเองได้

ธรรมอีกข้อหนึ่ง ที่ตรัสไว้เปรียบเทียบเหมือนแสง
เงินแสงทอง ก็คือ *โยนิโสมนสิการ* โยนิโสมนสิการ แปลว่า
การทำในใจโดยแยบคาย คล้ายกับที่เรียกกันว่ารู้จักคิด
คิดเป็น หรือคิดถูกทาง

เมื่อมองเห็นอะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือไปพบ
อะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าทำใจถูกต้อง คิดถูกต้อง ก็จะทำให้
เกิดปัญญาขึ้น ทำให้รู้ว่าควรจะทำปฏิบัติอย่างไร ปฏิบัติ
อย่างไรจึงจะถูกต้องเกิดประโยชน์

โยนิโสมนสิการก็เป็นหลักที่สำคัญมาก เป็นตัวนำ
เข้าสู่มรรค หรือแนวทางที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นคู่กับกัลยาณมิตร
พระพุทธเจ้าตรัสว่า กัลยาณมิตรเป็นองค์ประกอบภายนอก
คืออยู่นอกตัวเรา เช่น พ่อแม่ ครู อาจารย์ และพระสงฆ์
อย่างที่กล่าวมาแล้วนั้น ท่านอยู่ข้างนอก แต่โยนิโสมนสิ-

การ เป็นองค์ประกอบภายใน หรือปัจจัยภายใน อยู่ในตัว
เราเอง อยู่ที่ความคิดของเรา

คนทั่วไปต้องอาศัยกัลยาณมิตร คือ มีผู้ที่ชี้แนะ
บอกให้รู้ให้คิดว่าเป็นอย่างไร หรือชี้แนะว่ามีช่องทางอย่าง
นี้ จึงจะมองเห็นทาง คนทั่วไปนั้นจึงจะเข้าใจ

แต่ถ้าเป็นคนที่ปัญญามาก เขาจะสามารถคิดเอง
ด้วยโยนิโสมนสิการ บางทีก็ไม่ต้องอาศัยกัลยาณมิตรเลย
หรืออาศัยน้อย เช่น บุคคลที่เป็นผู้เริ่มต้นค้นพบธรรม หรือ
ตรัสรู้สัจธรรม จะต้องเป็นผู้ที่มีโยนิโสมนสิการ คิดค้นได้
เองโดยไม่ต้องอาศัยกัลยาณมิตร บุคคลอย่างนี้ก็ได้แก่
พระพุทธเจ้า และพระปัจเจกพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าทรงออกแสวงหาสัจธรรม พระองค์
เสด็จไปเรียนไปทดลองปฏิบัติอยู่กับอาจารย์ และหมู่พวก
นักบวชต่างๆ จนบรรลุวิธีวิธีของเขา และในที่สุดก็ทรง
เห็นว่าไม่บรรลุจุดหมายที่พึงประสงค์ จึงได้ทรงคิดค้นต่อ
ไปด้วยพระองค์เอง แล้วก็ได้ค้นพบสัจธรรมเป็นบุคคล
แรก โดยไม่ได้มีกัลยาณมิตรมาแนะนำบอก ถ้าพระองค์ไม่
มีโยนิโสมนสิการ จะต้องคอยอาศัยกัลยาณมิตร พระพุทธ-

เจ้าก็เกิดขึ้นไม่ได้ เพราะต้องเป็นผู้ค้นพบก่อนคนอื่น บุคคลพิเศษอย่างนี้จึงต้องมีโยนิโสมนสิการมากเป็นพิเศษ คือเมื่อพบเห็นอะไร ต้องรู้จักคิดรู้จักพิจารณาเชื่อมโยงไปหาความจริง และให้เห็นความจริง ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมาก

เมื่อพระพุทธเจ้าประสูติ สมัยเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ พระองค์ก็อยู่ในวัง อยู่ท่ามกลางสิ่งบำรุงบำเรอมากมาย เหมือนกับผู้ที่ร่ำรวยมั่งมีศรีสุขทั้งหลาย เหมือนกับเจ้านายทั้งหลายที่มีความสุข แต่คนอื่นเขามัวเมาอยู่ในความสุข แล้วก็ปล่อยชีวิตผ่านไป ดำเนินชีวิตเหมือนคนรุ่นก่อนๆ ที่เคยทำกันมา

สำหรับพระพุทธเจ้า เพราะพระองค์มีโยนิโสมนสิการ เมื่อมองเห็นสิ่งบำรุงบำเรอ อยู่ท่ามกลางวัตถุที่แวดล้อม จิตใจก็ไม่ได้ติดอยู่ในสิ่งเหล่านั้น กลับทรงยกเอาสิ่งเหล่านั้นขึ้นมาเป็นข้อพิจารณา แล้วกลับมองเห็นความจริงต่างๆ ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังสภาพแวดล้อมเหล่านั้น และทำให้พระองค์คิดไปอีกทางหนึ่ง คือ คิดไปในทางที่จะแสวงหาสัจธรรม เมื่อมองเห็นความจริง มองเห็นความทุกข์ในสังสารวัฏ มองเห็นความเกิด แก่ เจ็บ ตาย อะไร

ต่าง ๆ ที่ครอบงำมนุษย์ ก็มองหาทางออก การที่จะคิด
 อย่างนี้ได้ก็เป็นเรื่องของโยนิโสมนสิการ

คนที่มีโยนิโสมนสิการ ก็มีเครื่องมือที่จะทำให้ค้น
 พบเห็นความจริง และแม้ว่าสำหรับคนทั่วไปจะต้องอาศัย
 กัลยาณมิตรบ้าง แต่ถ้ามีโยนิโสมนสิการมาก ก็จะสามารถ
 คิดเห็นช่องทางของตนเอง ที่จะคิดต่อกิดแยกแยะเชื่อมโยง
 ออกไป แล้วก็ก่อให้เกิดปัญญาสามารถก้าวหน้าไปในการ
 ดำเนินชีวิตที่ดี หรือในอริยมรรคได้รวดเร็วขึ้น โยนิโสมน-
 สิการจึงเป็นเรื่องสำคัญ ที่จะทำให้คนพึ่งตนเองได้ และเข้า
 ถึงชีวิตที่ดั่งงามอย่างแท้จริง

รู้จักคิดพิจารณา ทำให้แก้ปัญหา

เลือกตัดสินใจได้ผล

เมื่อไปเห็นอะไรสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คนหลายคนก็เห็นสิ่ง
 เดียวกัน แต่คิดไม่เหมือนกัน

คนจำนวนมาก จะคิดไปตามแนวทางที่เคยคิดกัน
 มา หรือมองตามที่เห็นเพียงผิวเผิน ความคิดจะตันอยู่แค่นั้น
 นั้น หรือมีฉะนั้น ก็คิดเตลิดเปิดเปิงไปเลย ไม่เป็นลำดับ

ไม่มีเหตุผล ไม่เป็นขั้นเป็นตอน หรืออย่างที่ท่านเรียกว่า คิดปรุงแต่งไปตามความยินดียินร้าย หรือชอบชัง คนทั่วไปจะเป็นอย่างนั้น เมื่อเห็นอะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็คิดแค่ตามที่ชอบที่ชัง หรือยินดียินร้าย

คนที่ขาดโยนิโสมนสิการ เมื่อพบเห็นอะไร ไม่รู้จักคิด ก็จะมองแค่ตามที่ชอบใจและไม่ชอบใจ มองแค่ว่า จะกิน จะใช้ จะได้ จะเอา หรือไม่ เลยได้แค่ออยจะกิน คอยจะใช้ คอยจะบริโภค ทำอะไรไม่เป็น ไม่รู้จักสร้างสรรค์หรือแก้ไขปรับปรุงชีวิตของตนเองก็ไม่พัฒนา จะช่วยพัฒนาสังคมประเทศชาติก็ไม่อาจจะทำได้

แต่คนที่มีโยนิโสมนสิการจะพิจารณาด้วยปัญญา คิดเห็นเหตุเห็นผล ก็ได้ความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างน้อย เมื่อพบเห็นอะไรแปลกใหม่ ก็รู้จักคิดค้นว่า สิ่งนั้นทำขึ้นมาได้อย่างไร นำไปสู่การรู้จักทำ รู้จักสร้างสรรค์ ทำได้และทำเป็น เมื่อพบปัญหาก็คิดค้นหาเหตุปัจจัย ทำให้แก้ปัญหานั้นได้ จากคิดเป็นก็นำไปสู่ทำเป็น และแก้ปัญหานั้นเป็น ชีวิตของตนเองก็พัฒนา และช่วยพัฒนาประเทศ พัฒนาสังคมไปในทางที่ถูกต้อง

บางทีก็คิดแยกแยะเชื่อมโยงต่อไปอีก ทำให้ได้เห็นช่องทางที่จะปฏิบัติในทางที่ให้เกิดประโยชน์ หรือผลดียิ่งขึ้นไป จนทำอะไรๆ ได้เรียบร้อยสมบูรณ์

เพราะฉะนั้น โยนิโสมนสิการจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญมาก ที่จะนำเข้าสู่อริยมรรค ให้ก้าวหน้าไปในวิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงาม จึงเป็นองค์ประกอบที่คู่กันกับกัลยาณมิตร

เมื่อมีองค์ประกอบภายนอก คือ กัลยาณมิตร และองค์ประกอบภายใน คือ โยนิโสมนสิการ ๒ อย่างนี้แล้ว ก็เหมือนกับได้มีแสงเงินแสงทองปรากฏฉายขึ้นมา เรียกว่า รุ่งอรุณ ต่อจากนั้น พระอาทิตย์ก็จะอุทัย ได้แก่การที่อริยมรรค กล่าวคือ วิถีชีวิตที่ดีงาม อันประเสริฐบังเกิดขึ้นแก่ตัวบุคคลนั้น

สำหรับคนทั่วไปจะต้องมี ๒ อย่าง คือ มีกัลยาณมิตรมาช่วยเริ่มต้น และก็ต้องมีโยนิโสมนสิการข้างในตนเองด้วย ถ้ามีแต่กัลยาณมิตร ไม่มีโยนิโสมนสิการ บางทีก็ไม่ได้ประโยชน์จากกัลยาณมิตร เหมือนคนบางคน ถึงจะมีกัลยาณมิตรช่วยแนะนำอย่างไร เขาก็ไม่รู้จักคิดเลยไม่เข้าใจ ไม่สามารถจะทำให้เกิดปัญญาได้ ก็ไปไม่ไหว จึงต้องมี

โยนิโสมนสิการด้วย และต้องสร้างเสริมหมั่นใช้ให้เพิ่มพูน
ยิ่งขึ้นไป

โดยเฉพาะถ้ามีโยนิโสมนสิการมากเท่าไร ก็ยิ่งดี
จะทำให้ต้องพึ่งพากลยาณมิตรน้อยลง สามารถพึ่งตนเอง
ได้ดียิ่งขึ้นโดยลำดับ โยนิโสมนสิการจึงเป็นหลักธรรม
สำคัญที่จะทำให้มีความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรม
ตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

แม้แต่การเจริญวิปัสสนาบางที่ท่านก็ใช้คำว่า กระทำ
โยนิโสมนสิการนั่นเอง คนที่มีโยนิโสมนสิการสามารถ
เจริญวิปัสสนาได้ดี และจะประสบความสำเร็จในการ
ปฏิบัตินั้น เพราะวิปัสสนาเป็นเรื่องของปัญญา ปัญญาเกิด
ขึ้นได้ โดยอาศัยโยนิโสมนสิการเป็นตัวนำที่สำคัญ

ที่กล่าวมานี้ คือหลักธรรมข้อใหญ่สองประการที่
เป็นแสงเงินแสงทอง แต่นอกจากนี้แล้วยังมีอีกห้าข้อที่
อยู่ในชุดของแสงเงินแสงทองนี้ เป็นแต่ว่าจุดที่เน้นมากก็
คือสองข้อนี้ได้แก่ *กัลยาณมิตร* กับ *โยนิโสมนสิการ* ซึ่ง
เป็นหัวข้อต้นกับหัวข้อสุดท้าย คือ *คุมหัวคุมท้าย* หรือต้น
ขบวนกับท้ายขบวน ในท่ามกลางระหว่างสองอย่างนี้มีอีก

ห่าอย่าง กล่าวคือ ต่อจากข้อที่หนึ่ง อันได้แก่ ความมี
 กาลยามมิตรที่พุดมาแล้วก็มี

วินัย คือการจัดสรรโอกาสในการพัฒนา

ข้อที่สอง ความถึงพร้อมด้วยศีล คือ ความมี
 ระเบียบวินัย ชีวิตของเราที่เป็นส่วนเฉพาะตัวก็ต้องมีระเบียบ
 การมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นก็ต้องมีระเบียบ ซึ่งจะทำให้เกิด
 ความเรียบร้อย ทำอะไรต่างๆ ก็มีลำดับ ชีวิตความเป็น
 อยู่ก็ไม่สับสน การอยู่กับผู้อื่นก็ไม่เกิดความวุ่นวาย ทำให้
 ปฏิบัติธรรมและทำทุกอย่างได้สะดวก

ความมีศีล ก็คือ การตั้งตนอยู่ในระเบียบวินัย
 ระเบียบวินัย ก็คือ การจัดสรรสภาพชีวิตของตนเอง และ
 จัดสรรสภาพแวดล้อมให้เรียบร้อย ซึ่งจะทำให้เกิดมี
 โอกาสมากขึ้น หรือมากที่สุด ที่จะทำกิจอะไรต่างๆ ได้
 ตามที่ประสงค์

ความมีศีลนี้ก็เป็นเรื่องสำคัญมาก เมื่ออยู่ร่วมกัน
 มีศีลไม่เบียดเบียนกัน และเมื่อชีวิตส่วนตัวก็มีวินัยจัดไว้
 เป็นระเบียบเป็นลำดับ ช่องหรือโอกาสที่จะทำอะไรต่างๆ ก็

มีมากขึ้น การอยู่ร่วมกันนั้นก็ไม่วุ่นวายไม่เดือดร้อน จะปฏิบัติประพฤติดะไรก็ได้สะดวก เกิดความคล่องตัวไม่ติดขัด

พูดง่ายๆ ว่าวินัย ก็คือ การจัดโอกาสให้ชีวิตมีช่อง มีจังหวะพร้อมที่จะทำอะไรๆ ได้สะดวกสบายคล่องตัวขึ้น

ถ้าไม่มีวินัยแล้วอะไรๆ ก็สับสนไปหมด มั่วแต่ขัดแย้งติดนั่นติดนี่ เพราะไม่ได้จัดสรรไว้ให้เรียบร้อย แม้แต่เวลาที่จะทำอะไรก็ไม่มีเพราะมันวุ่นไปหมด เพราะฉะนั้นความมีศีลนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญ และถือว่าอยู่ในชุดของแสงเงินแสงทองด้วย

ใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรค์ เป็นพลังพื้นฐานในการพัฒนา

ต่อจากนั้น ท่านบอกว่าจะต้อง *ถึงพร้อมด้วยฉันทะ* ฉันทะ คือ ความรักความพอใจในธรรม ในสิ่งที่ดีงาม คนเรานี้จะทำอะไร ก็ต้องมีแรงจูงใจ

แรงจูงใจที่ดี ก็คือ ความพอใจหรือความรักในสิ่งที่จะทำนั้น เช่นว่า เมื่อรักความรู้ หรือใฝ่รู้ ก็ทำให้หาความรู้ เมื่อรักความดีงาม ต้องการให้ชีวิตเจริญไปในอริย-

มรรค ก็ทำให้เราปฏิบัติธรรม บำเพ็ญกิจหน้าที่ หรือทำสิ่ง
 ที่ถูกต้อง ถ้าไม่มีตัวฉันทะคือความพอใจนี้แล้ว ก็ไม่
 สามารถที่จะปฏิบัติได้ เพราะไม่มีแรงไม่มีกำลัง ก็จึงต้อง
 มีฉันทะด้วย

จิตสำนึกในการศึกษา

ทำให้ก้าวไปในการพัฒนาอย่างมั่นคง

ต่อจากนั้นก็ถึงพร้อมด้วย จิตสำนึกในการที่จะพัฒนา
 ตนเอง เห็นความสำคัญของการที่จะต้องฝึกตนเอง รู้ว่า
 ชีวิตของคนเรานี้ที่จะประเสริฐได้ ก็ต้องฝึกต้องฝนต้อง
 พัฒนาไป เมื่อมองเห็นความสำคัญอย่างนี้แล้ว ก็เอาใจใส่
 ในการที่จะฝึกตน พัฒนาตนขึ้นไป ไม่อยู่นิ่งเฉย ไม่ยืนอยู่
 กับที่ ไม่หยุดนิ่ง ก็จะทำให้ก้าวหน้าไปในมรรคได้

ถ้ามองเห็นว่าคนเรานี้ มีความสมบูรณ์อยู่แล้ว ดี
 แล้วก็ไม่ต้องฝึก ถ้าเห็นอย่างนี้ก็จะไม่ทำอะไรที่จะเป็น
 การปรับปรุงให้ดีขึ้น เพราะฉะนั้น จะต้องเห็นว่ามนุษย์
 เรานี้ชีวิตจะดีงามประเสริฐได้ จะร้างทุกข์ ลุสข ประสบ
 อิสราภาพได้จริง จะต้องฝึกฝน จะต้องพัฒนา คือต้องศึกษา

อันนี้เรียกว่ามองเห็นความสำคัญของการฝึกตน หรือพัฒนาตน และถือเป็นแสงเงินแสงทองอย่างหนึ่ง

กระบวนการพัฒนาดำเนินไปได้

เพราะมองและทำตามหลักการแห่งเหตุปัจจัย

ข้อต่อไปท่านว่าจะต้องมี **ทิวฐิสัมปทา** คือ ถึงพร้อมด้วยทิวฐิที่ถูกต้อง

ทิวฐิ ในที่นี้หมายถึง ความคิดเห็นความเข้าใจต่อสิ่งต่างๆ และหลักการที่ยึดถือไว้

คนเราเมื่อมองสิ่งทั้งหลาย ก็มองไปต่าง ๆ กัน แต่ถ้าถือตามหลักการของพระพุทธศาสนา ก็จะมองเห็นสิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัย

ทิวฐิที่ถูกต้อง คือ ความเข้าใจ ความคิดเห็นหรือการถือหลักการเบื้องต้นที่เป็นพื้นฐาน โดยมองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัยนี้ เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เราได้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เพราะหลักคำสอนของพระพุทธเจ้านั้นเป็นเรื่องของความเป็นเหตุ เป็นผล ให้ใช้ปัญญาพิจารณาเหตุปัจจัย เหตุทำให้เกิดผล และผล

ก็เกิดจากเหตุ

การที่เราจะเดินทางก้าวหน้าไปในมรรค และบรรลุผลนั้นได้ เราจะต้องทำเหตุของมัน เมื่อมีความเข้าใจพื้นฐานอย่างนี้ ถือหลักการของความเป็นไปตามเหตุปัจจัย อย่างนี้ก็จะทำให้เราปฏิบัติ คือ ทำเหตุปัจจัยเพื่อจะให้เกิดผล

ถ้าไม่มองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัยอย่างนี้ เราก็จะปล่อยให้ความอยากกำหนดชีวิตของเรา จะทำอะไรๆ เพียงตามที่ใจอยาก หรือไม่ก็เอาแต่คอยอ้อนวอน คอยอาศัยสิ่งภายนอกให้มาช่วย เราก็เลยไม่ต้องทำอะไร เมื่อไม่ทำตามเหตุปัจจัยก็จะไม่สามารถก้าวไปในมรรคได้ การก้าวไปในมรรคจะต้องทำเหตุ

เมื่อเรามีทัศนคติ มีความคิดเห็นที่สอดคล้องตามแนวทางของเหตุปัจจัย มองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัยแล้ว ก็เป็นทฤษฎีพื้นฐานที่จะทำให้ก้าวหน้าไปถูกต้อง ท่านจึงเรียกหลักข้อนี้ว่า จะต้องมามีทฤษฎีสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยทฤษฎีที่ถูกต้อง

รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง และเห็นคุณค่าของเวลา
 ทำให้การพัฒนาต่อเนื่องและทันการ

ต่อจากนั้นก็ต้องมีอีกประการหนึ่ง คือ *อับปรมาทะ*
 จะต้อง *ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท*

ความไม่ประมาทก็คือความกระตือรือร้น มองเห็น
 ความสำคัญของกาลเวลา มองเห็นความไม่เที่ยงแท้แน่
 นอนของสิ่งทั้งหลาย ซึ่งไม่อยู่นิ่ง เปลี่ยนแปลงไปตลอด
 เวลา เป็นอนิจจัง

ชีวิตของเราและสังขารทั้งหลาย ล้วนแต่เป็นอนิจ-
 จัง คือไม่เที่ยงแท้แน่นอน เราจะประมาทอยู่ไม่ได้ สิ่งทั้ง
 หลายเกิดขึ้นแล้วก็เสื่อมสลายต้องเอาใจใส่ในการที่จะ
 กระตือรือร้นทำหน้าที่ของเราในการทำสิ่งที่ดีงาม หรือใน
 การประพฤติ ปฏิบัติธรรม นี้เรียกว่า ความไม่ประมาท

ความไม่ประมาท ซึ่งจะทำให้เร่งรัดตัวเอง มองเห็น
 คุณค่าของเวลา เห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง จะ
 นอนใจนิ่งเฉยอยู่ไม่ได้ จะต้องรีบพัฒนาตนเอง จึงเป็นข้อ
 ธรรมสำคัญที่จะทำให้เดินหน้าไปในมรรคได้ จึงเรียกว่า

เป็นแสงเงินแสงทองอีกอย่างหนึ่ง

แสงอรุณมีหลายสี การพัฒนามีหลายองค์นำ

ข้อธรรม ๕ อย่างที่อยู่ระหว่างกลางหัวท้ายนี้เป็น
ปัจจัยสนับสนุน ที่จะทำให้อ้าวหน้าไปในมรรคได้ รวมทั้ง
หมดในชุดใหญ่นี้ จึงมีธรรมที่เป็นองค์ประกอบที่เรียกว่า
เป็นเหมือนแสงเงินแสงทอง ๗ ประการด้วยกัน

ทบทวนอีกครั้งหนึ่ง

ข้อที่ ๑. *กัลยาณมิตตตา* ความมีกัลยาณมิตร
เป็นข้อต้น ต่อจากนั้นเป็นข้อในระหว่าง

ข้อที่ ๒. *สีลสัมปทา* ถึงพร้อมด้วยศีล มีวินัย มี
ความเป็นระเบียบในชีวิตของตน และในการอยู่ร่วมในสังคม

ข้อที่ ๓. *ฉันทสัมปทา* ถึงพร้อมด้วยฉันทะมีแรง
จูงใจที่ถูกต้อง คือความพอใจใฝ่รักในปัญญา ในสัจธรรม
และในจริยธรรม ใฝ่รู้ในความจริง และใฝ่ที่จะทำความดี
งามทุกอย่าง

ข้อที่ ๔. *อตตสัมปทา* ความถึงพร้อมด้วยการที่
จะฝึกฝนพัฒนาตนเอง เห็นความสำคัญของการที่จะต้อง

ฝึกตน ว่าชีวิตของเรานี้จะดีงามได้จะต้องมีการฝึก

ข้อที่ ๕. *ทิวริสัมปทา* ถึงพร้อมด้วยทิวริ ยึดถือ เชื่อถือ ในหลักการและมีความเห็นความเข้าใจพื้นฐาน ที่มองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัย

ข้อที่ ๖. *อัปปรมาทสัมปทา* ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท มีความกระตือรือร้นอยู่เสมอ เห็นคุณค่าของ กาลเวลา เห็นความเปลี่ยนแปลงเป็นสังขารที่เปลี่ยนแปลง เป็นสิ่งกระตุ้นเตือน ที่จะทำให้เร่งรัดในการที่จะค้นหาให้เข้าถึงความจริง และใน การปฏิบัติ หรือในการที่จะทำชีวิตที่ดีงามให้สำเร็จ

ข้อสุดท้าย ๗. *โยนิโสมนสิการ* รู้จักทำในใจ โดยแยบคาย รู้จักคิดรู้จักพิจารณา รู้จักใช้ปัญญาแก้ปัญหา คิดเป็น มองสิ่งทั้งหลายให้ได้ความรู้ และได้ประโยชน์ ที่จะเอามาใช้พัฒนาตนเองยิ่งๆ ขึ้นไป

เป็นอันว่าครบชุด ๗ ประการ นี้คือแสงเงินแสงทอง ตามหลักพุทธธรรม ซึ่งจะทำให้ชีวิตพัฒนาไปตามวิถีแห่งอริยมรรคได้อย่างแท้จริง

วันนี้ คุณโยมญาติมิตรก็ได้ขึ้นมาบนภูเขาตั้งแต่เช้ามีด และก็ได้มาทันเห็นแสงเงินแสงทอง จนกระทั่ง

พระอาทิตย์ขึ้นมาส่องแสงโดยสมบูรณ์

เพราะฉะนั้น ก็ขอให้ทุกท่านได้มีแสงเงินแสงทอง เป็นตัวนำ และให้อริยมรรค คือ ดวงอาทิตย์อุทัยปรากฏ ขึ้นในจิตใจ และในการดำเนินชีวิตของญาติโยมทุกท่านโดยทั่วกัน

อาตมภาพขออนุโมทนาที่โยมมีความตั้งใจดี มีศรัทธา ขึ้นมารับบรรยากาศบนภูเขา ตั้งใจจริงว่าจะมาทำวัตรสวดมนต์ระลึกถึงพระรัตนตรัยกันในที่นี้ก็ได้ปฏิบัติ สมตั้งใจหวัง เต็มตามความปรารถนาแล้ว ขอให้ทุกท่าน มีความสดชื่นร่าเริงเบิกบานใจ มีความปิติเอิบอímใจ อันจะเป็นปัจจัยแห่งความเจริญงอกงามในธรรมยิ่งๆ ขึ้นไป

ขออานุภาพคุณพระรัตนตรัย อภิบาลรักษาให้โยมทุกท่าน เจริญด้วยจตุรพิธพรชัย มีความร่มเย็นเป็นสุข งอกงามในพระธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอดกาลนานทั่วกันทุกท่าน เทอญ ฯ

